

Kruno Prijatelj

SLIKARSKI PABIRCI

UDK: 75.071(497.5 Split) "16-18"

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 15. I. 1997.

Kruno Prijatelj

21000 Split, HR

Kneza Višeslava 24

U ovom članku autor donosi tri priloga o slikarstvu u Splitu XVII. i XIX. st. U prvom prilogu donosi signaturu četiriju velikih slika Antonija Garzadorija iz Vicenze u crkvi sv. Filipa za koje datum uz signaturu potvrđuje da su bile naslikane 1679. U drugome objelodanjuje nepoznati signirani portret Jurja Pavlovića u privatnom vlasništvu, potpisan i datiran 1845. U trećem detaljno analizira veliku sliku Ivana Skvarčine, koju je nedavno bivši vlasnik poklonio bratovštini s. Giorgio degli Schiavoni i koja je nakon restauriranja izložena u velikoj dvorani te venecijanske hrvatske bratovštine.

1. SLIKE A. GARZADORIJA U CRKVI SV. FILIPA U SPLITU

U svojoj davnoj doktorskoj disertaciji "Barok u Splitu" tiskanoj 1947. g. bio sam donio detaljni opis četiriju slika s jedne i s druge strane glavnog oltara crkve sv. Filipa u Splitu s prikazom *Poklona mudraca, Krista u Maslinskom vrtu, Susreta Krista pod križem s Veronikom* i *Uskrsnuća Isusova*. Tada sam dataciju u signaturi zabilježenoj na slici bio pogrešno pročitao F. MDCCLIX.¹⁾

Pregledavajući ponovno nabrojene Garzadorijeve slike, moj student Ante Madunić točno je pročitao signaturu i dataciju zabilježenu na kompoziciji "Poklonstva kraljeva". Na lijevoj strani kamenog Bogorodičinog prijestolja piše ANTONIUS GARZATORIUS VICENTINUS .F. MDCLXXVIII.²⁾

Slike su, dakle, nastale 1679. godine, u vrijeme kada je splitski kanonik i kasnije makarski biskup Nikola Bianković, posebni poštovatelj sv. Filipa Nerija, bio dobio dozvolu za gradnju manje crkvice tog sveca u Splitu. Crkvice je dovršena 1680. godine. Na istome mjestu bit će 1735. godine sagrađena nova, veća crkva

istog sveca po projektu Francesca Melchiorija, arhitekta koji je poput Garzadorija bio iz Vicenze. Riječ je o venecijanskom vojnom arhitektu i inženjeru, prisutnom u kasnobaroknoj arhitekturi Dalmacije od Sinja do Makarske i Skradina. U Skradinu je podigao novu katedralu.

Antonio Garzadori, *Poklon mudraca*, Split, crkva sv. Filipa

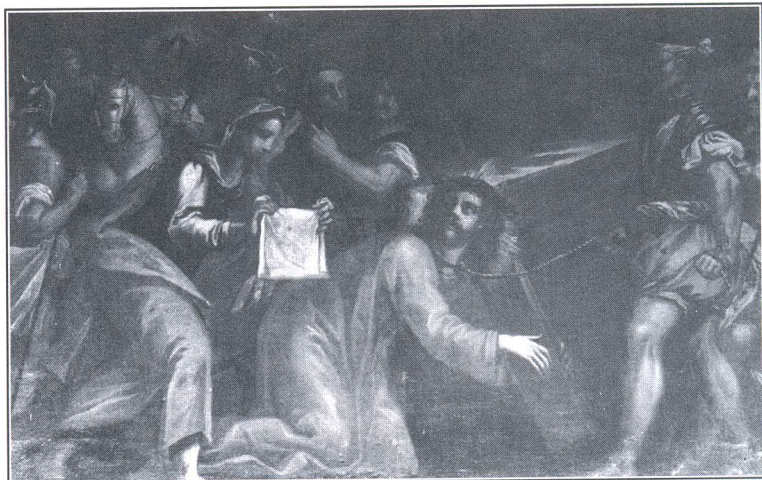
Zahvaljujući prof. Aldu Duru, poznatom talijanskom lingvistu, članu Accademia della Crusca i članu redakcije Enciclopedia italiana Treccani, u mogućnosti sam donijeti nekoliko podataka o spomenutom, malo poznatom slikaru iz Vicenze. Pripadao je jednoj aktivnoj vicentinskoj slikarskoj obitelji koju sam pokušao oživjeti u spomenutoj disertaciji. Tako je u crkvi benediktinki sv. Andrije u okolici Padove slikar Francesco Garzadori Vicentino, koji je po svoj prilici pripadao istoj obitelji, naslikao palu *Sv. Benedikt oživljuje mrtvaca na molbu skupine vjernika*.³⁾

Slikar splitskoga ciklusa Antonio Garzadori je 1684. godine, nekoliko godina nakon djela iz crkve sv. Filipa, naslikao u mjestu Battaglia palu koja prikazuje mrtvog Krista koga podržava Bog Otac, a okružen je anđelima.⁴⁾

2. NEPOZNATI PORTRET JURJA PAVLOVIĆA

Splitski slikar Juraj Pavlović (1803.-1887.) prvi put je bio od mene "oživljen" u davnoj mladenačkoj radnji u *Hrvatskom kolu* 1948., u kojoj sam pokušao dati likovni profil ovoga najzanimljivijega splitskog slikara s romantičnim prizvukom.

Na njega sam se navraćao više puta, od kataloga “Splitski slikari XIX stoljeća” u povodu izložbe 1959., pa zatim u nizu manjih priloga o portretima splitskih biskupa i nadbiskupa do knjige *Slikarstvo u Dalmaciji od 1784. do 1884.* u izdanju splitskoga Književnog kruga iz 1989. godine, u kojoj sam pokušao dati sintezu njegove biografije i umjetničkog profila. Ponovno sam o njemu pisao u povodu retrospektive u Galeriji Juraj Pavlović, koja je splitskoj publici prvi put pokazala, uz moj tekst, cjelokupno njegovo sačuvano djelo, zaslugom umjetnikove obitelji koja je pružila mogućnost Pavlovićeva ispravnog kritičkog vrednovanja.⁵⁾

Antonio Garzadori, *Susret Krista pod križem s Veronikom*, Split, crkva sv. Filipa

Nakon te izložbe imao sam priliku i zadovoljstvo pronaći još jedno kvalitetno dosad nepoznato njegovo signirano i datirano djelo u privatnom vlasništvu: portret neidentificiranoga mladića vel. 50 x 42 cm prikazanog na pozadini boje okera s kratkom temnosmedom kosom, obrijana izražajna blijeda lica, odjevena u karakteristično crno odijelo s crnom kravatom i frizurom vremena, koji portret je jedan od autorovih najvećih dosegâ. Iza slike je - a to je za Pavlovića prilično rijetko - datum “13. Maggio 1845” i potpis “Paulovich f.”.

Od važnijih poznatih portreta Jurja Pavlovića datirani su:

a) 1839. godine portret brata Lovre Pavlovića, sada u Galeriji umjetnina u Splitu, koje bih godine rado datirao skupinu slikarevih obiteljskih portreta: izražajni autoportret, portreta oca Marina, majke Laure, sestre Mariette i braće Ivana i Nikole,

b) 1849. portret zapovjednika splitske Narodne garde 1848. Antonija Bassa u Muzeju grada Splita,

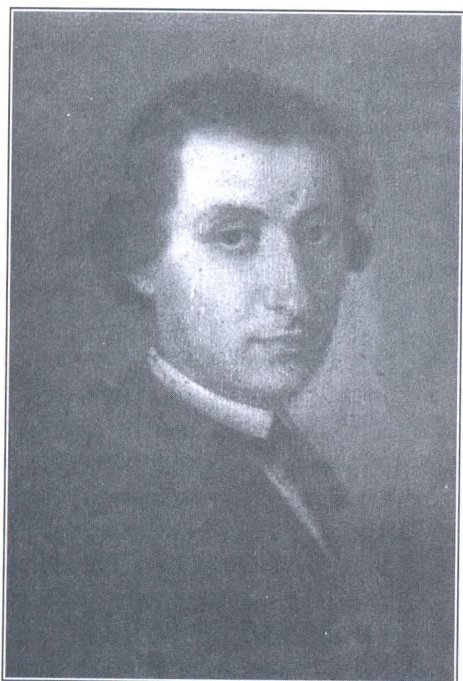

c) 1865. portret Ane Karaman u Modernoj galeriji u Zagrebu i portret Dujma Karamana u vlasništvu prof. Živana Karamana u Zagrebu.

Datacijom i signaturom portret nepoznatoga mladića ulazi u najkvalitetnije razdoblje Pavlovićeve portretistike, koje se može uglavnom datirati prije 1848. godine kad je ovaj slikar amater ostvario svoja poznata nam najkvalitetnija djela.

3. SKVARČININO PLATNO ODREKA GALILEA GALILEIJA U VENECIJI

Jedan od najkvalitetnijih slikara 19. st. u Dalmaciji bio je Ivan Skvarčina (1825.-1871.), rođen u Zadru; najvećim dijelom studirao je na Akademiji lijepih umjetnosti u Veneciji. Nakon studija boravio je u Splitu 1853.-1857., kad je

Juraj Pavlović, Portret mladoga splitskog plemića iz 1845., privatno vlasništvo

naslikao nekoliko portreta i pejzaža koje danas smatramo njegovim najboljim radovima.⁶⁾ Malo nakon dolaska u Veneciju, gdje se definitivno preselio, započeo je oko 1860. slikati golemo platno vel. 6 x 4 m, koje je smatrao svojim remek-djelom. Za tu je sliku vezana čitavazanimljiva povijest uzaludnoga umjetnikova nastojanja da proda platno austrijskom i ruskom caru, rumunjskoj kraljici, biskupu Strossmayeru i drugim znamenitim osobama i muzejima onoga vremena. Nakon niza peripetija sliku je darovao svom vjernom prijatelju i meceni Splitsčaninu Eugeniu Walachu u Milanu, kojemu je naslikao i mnoge rodake i prijatelje. Sliku je zbog njezine veličine Walach držao u drvenom tuljku u kojemu se platno dijelom i oštetilo. Walachova udovica gospođa Maria Bua Walach 1992. odlučila je golemo platno darovati venecijanskoj bratovštini Scuola dalmata di SS Giorgio e Tri-

fone.⁷⁾ Malo nakon gospođe Walach umrli su, međutim, iste 1992. godine suvlasnici slike, njezin sin Eugenio i kći joj Anna Maria Walach Mundula; kod njihove rodbine u Milanu čuvaju se danas u raznim stanovima ostale Skvarčinine slike. Platno je mjesecima u Veneciji restaurirao restaurator Gino Marin, a potom

je slika uokvirena i svečano postavljena u velikoj dvorani bratovštine.⁸⁾ Nakon restauratorskog zahvata to golemo platno s likovima Galilea koji se odriče, inkvi-

Ivan Skvarčina, *Odricanje Galileja*, Venecija, Scuola dalmata dei SS. Giorgio e Trifone

zitora, kardinala i drugih ličnosti te dramske scene dobilo je na kvaliteti, osobito kvaliteti nijanse crvenila kardinalske odjeće, biskupskih kapica i drugih pojedinosti. Kako smo sliku poznavali samo po crno-bijeloj izbljedjeloj staroj fotografiji, ona danas djeluje kvalitetnije, osobito u licima protagonista, u skupini ljudi u drugom planu, u rasvjeti interijera dvora, tako da danas možemo bolje razumjeti umjetnikovo visoko mišljenje o djelu, koje je u venecijanskoj bratovštini, darovnicom obitelji Walach, dobilo mjesto koje zaslužuje u dalmatinskom slikarstvu prošloga stoljeća.

BILJEŠKE

- 1) Garzadorijevu sliku objelodanio je splitski dnevnik *Novo doba* u dva navrata. Prvi put pod naslovom "Naša naslovna stranica" na Uskrs 1935. g., a drugi put na Uskrs 1941. godine. O cijelom ciklusu pisao sam u *Barok u Splitu*, Split, 1947.
- 2) Točnu dataciju donosi A. Madunić u diplomskoj radnji "Splitske slikarske teme iz venecijanskog baroknog importa", rukopis diplomskog rada, Split, 1996.
- 3) F. Brandolese, *Pittura, sculture ed altre cose notabili di Padova nuovamente descritte*, Padova, 1795., str. 208.

- 4) "Padova e la sua provincia", *Rassegna mensile della "Pro Padova"*, Anno XXV, n. 11-12, novembre - dicembre, str. 16.
- 5) O Jurju Pavloviću vidi - K. Prijatelj, "Juraj Pavlović dalmatinski slikar iz sredine XIX stoljeća", *Hrvatsko kolo I*, 3, Zagreb, 1948., str. 449-458, isti, *Juraj Pavlović*, Split, 1962., isti, "Portreti Jurja Pavlovića iz splitskog Sjemeništa", *Adrias I*, Split, 1987., str. 215-221, isti, *Slikarstvo u Dalmaciji 1784-1884*, Split, 1989., str. 29-41, i *Juraj conte Pavlović - retrospektiva - Galerija Juraj Pavlović*, Split, 1996., predgovor K. Prijatelj.
- 6) O Ivanu Skvarčini vidi K. Prijatelj, *Ivan Skvarčina*, Split, 1963.
- 7) L. C. de Pavissich, *Dell quadro "L'Abiura di Galileo" e del suo autore Giovanni Squarcina*, Venezia, 1892, K. Prijatelj, *Slikarstvo u Dalmaciji od 1784. do 1884.*, o. c. (1989.), str. 51-60 i T. Vallery, "La donazione Walach "L' Abiura di Galileo" di Giovanni Squarcina" *Scuola dalmata dei SS Giorgio e Trifone*, n. 27, Venezia, 1994, str. 27-36.
- 8) Obavijest o restauraciji vidi "Lions club Venezia - Lido e il restauro d' arte", *Scuola dalmata dei SS Giorgio e Trifone*, n. 30, Venezia, 1996, str. 26-27.

Zahvaljujem za fot. 1 i 2 prof. Anti Maduniću, za fot. 4. gosp. Tulliju Valleryju u Veneciji.

Kruno Prijatelj

SPIGOLATURE PITTORICHE

Riassunto

In tre brevi note sono trattati problemi della pittura spatatina e dalmata del Seicento, del Settecento e dell' Ottocento.

Nella prima sono analizzate le tele "I re magi", "Cristo sotto la croce incontra Veronica", "La preghiera nel Getsemani" e la "Risurrezione" nella chiesa di S. Filippo Neri a Spalato firmate dal pittore Antonio Garzadori di Vicenza. Sotto la prima il mio studente Ante Madunić ha corretto la data 1778 come si riteneva in 1679, che conferma che le tele del poco noto pittore da Vicenza si trovavano nella prima e più piccola chiesa di S. Filippo edificata nel 1679 dal canonico spatatino e vescovo di Makarska nel 1680. Nikola Bianković.

Nella seconda viene pubblicato il ritratto inedito di un giovane nobile probabilmente spatatino del pittore Juraj Pavlović (1803-1887). L'opera è firmata dall'artista nel 1845 e si trova in proprietà privata. Nella nota viene brevemente rievocato il profilo artistico del Pavlović, che dipinse nei suoi ritratti i membri dell'aristocrazia e nobiltà spatatina dell'epoca.

La terza nota reca una dettagliata analisi della grande tela "L'Abiura di Galileo" del pittore Ivan Skvarčina (1825-1871) Zaratino e operante a Spalato dal 1853 al 1857. La grande tela è stata donata nel 1992 dalla proprietaria signora Maria Walach e i suoi figli alla Scuola dalmata dei SS. Giorgio e Trifone.

In occasione del dono la tela ora collocata nella sala grande della confraternità dalmata di Venezia l'opera è stata recentemente restaurata e incorniciata. In questa occasione la tela ha riacquisito le sue originali qualità specialmente nel colorito, nell'interpretazione dello spazio e della luce e nelle fisionomie dei personaggi dell'inquisizione. Con questo dono a Venezia ora è possibile ammirare la tela nota finora solamente da una brutta fotografia in bianco e nero e per ciò ingiustamente svalutata nel quadro dell'opera del suo autore.

Traduzione: Kruno Prijatelj